ŞANLIURFA
TİCARET VE SANAYİ ODASI

PakistanPazarınaAçılanKapı:Stratejik Değerlendirme Raporu

1 Temmuz 2026

ŞANLIURFA TİCARET VE SANAYİ ODASI

DIŞ TİCARET VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER

Genel Görünüm

Bilgi	Değer
Devletin Adı	Pakistan İslam Cumhuriyeti
Yönetim Biçimi	Federal parlamenter cumhuriyet
Başkent	İslamabad
Koordinatlar	33°41′K – 73°03′D
Nüfus (2025 tahmini)	251.3 milyon kişi (erkek: ~126 milyon; kadın: ~125 milyon)
Yüzölçümü	881.913 km²
Şehirleşme Oranı	%37,5 (2024 verisi)
Medyan Yaş	22,8 yıl (erkek: 22,4; kadın: 23,2)
Yaşam Beklentisi	68 yıl (erkek: 66; kadın: 70)
GSYH (Cari, 2024)	371,6 milyar USD
Kişi Başına GSYH (Cari, 2024)	1.479 USD
GSYH (PPP, 2025 tahmini)	~1,600 milyar USD (kişi başına ~6.300 USD)
Resmî Dil	Urduca (İngilizce ve bölgesel diller yaygın)
Din Dağılımı	%96 Müslüman (çoğunluk Sünni), %4 Hristiyan, Hindu ve diğer azınlıklar
Cumhurbaşkanı	Asif Ali Zardari (2024'ten beri)
Başlıca Kentler	Karaçi, Lahor, İslamabad, Peşaver, Multan
Telefon Kodu	92
Para Birimi	Pakistan Rupisi (PKR)
İşsizlik Oranı (2025)	5,40%
Enflasyon (2024)	12,60%
Okuryazarlık Oranı (2025)	63%

Nüfus ve İstihdam Yapısı

Pakistan'ın 2026'daki nüfus ve istihdam yapısı, genç ve hızla büyüyen demografik profilin ekonomik baskılarla birleştiği bir tablo ortaya koymaktadır. Dünya Bankası verilerine göre ülkenin nüfusu 251 milyonu aşmış, yıllık artış hızı %1,5 civarında seyretmiştir. Medyan yaş yaklaşık 23 olup genç nüfusun ağırlığı belirgindir; bu durum eğitim, sağlık ve istihdam alanlarında yoğun talepler yaratmaktadır. Çalışma çağındaki nüfus 179 milyon civarında, aktif işgücü ise 83 milyon kişiye ulaşmıştır. İşsizlik oranı %5,4 seviyesinde görünmekle birlikte, kayıt dışı istihdamın yaygınlığı bu rakamın gerçekte daha yüksek olabileceğini düşündürmektedir.

İstihdamın sektörel dağılımında tarım hâlâ en büyük paya sahiptir ve işgücünün üçte birini istihdam etmektedir. Sanayi ve inşaat sektörleri toplamda yaklaşık %25 paya sahipken, hizmetler ve ticaret giderek daha fazla öne çıkmaktadır. Ortalama gelir düzeyinin düşük olması ve enflasyonun çift haneli seyretmesi, işgücü piyasasında kırılganlık yaratmaktadır. Havale gelirlerinin GSYH'nin yaklaşık %9'unu oluşturması, dış kaynaklı gelirlerin ekonomideki önemini göstermektedir.

Coğrafi Konum

Pakistan, Güney Asya'nın batı ucunda yer alan ve stratejik konumuyla öne çıkan bir ülkedir. Yaklaşık 881.913 km² yüzölçümüyle dünyanın en büyük 33. ülkesi konumundadır. 24°-37° Kuzey enlemleri ile 60°-77° Doğu boylamları arasında uzanan Pakistan, doğudan batıya yaklaşık 1.600 km, kuzeyden güneye ise 880 km uzunluğa sahiptir. Doğuda **Hindistan**, batıda **Afganistan** ve **İran**, kuzeyde **Çin** ile komşudur. Güneyde ise 1.046 km uzunluğunda **Umman Denizi kıyısı** bulunur. Ülkenin doğu kesiminde **Pencap Ovası** ve **İndus Nehri** havzası tarımsal üretimin merkezini oluştururken, kuzeyde **Karakurum** ve **Himalaya** dağları yükselir. Batıda **Belucistan Platosu** daha kurak ve dağlık bir yapı sergiler. Bu çeşitlilik, hem tarım hem de madencilik açısından farklı fırsatlar sunar.

İklim yapısı bölgesel olarak değişkenlik gösterir: güneyde tropikal ve sıcak iklim hâkimken, kuzeyde dağlık alanlarda sert karasal iklim görülür. Bu durum tarımsal ürün çeşitliliğini artırırken aynı zamanda sel, kuraklık ve deprem gibi doğal afet risklerini de beraberinde getirir. Stratejik açıdan Pakistan, **Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru (CPEC)** sayesinde Avrasya enerji ve ticaret hatlarının merkezinde yer almakta; ayrıca **Gwadar Limanı** ile Basra Körfezi'ne yakınlığı sayesinde küresel lojistikte önemli bir rol üstlenmektedir.

Siyasi Görünümü

Pakistan İslam Cumhuriyeti, parlamenter demokratik sistemle yönetilmekte olup, dört eyaletten oluşan federal bir yapıya sahiptir. Pakistan Parlamentosu, 342 üyeli bir Ulusal Meclis ile 104 üyeli bir Senato'dan oluşmaktadır. Ayrıca, her eyaletin yerel düzeyde gerçekleştirilen seçimlerle göreve gelen milletvekillerinden oluşan eyalet meclisleri bulunmaktadır. Eyaletlerde, seçimle işbaşına gelen bir Eyalet Başbakanı ve merkezi yönetimi temsilen, Cumhurbaşkanı tarafından atanan bir Eyalet Valisi görev yapmaktadır.

Ülkede dört eyalet (Pencabi, Sind, Hayber Pahtunhva ve Belucistan) bulunmaktadır. Afganistan sınırında bulunan ve 7 İdari Birimden müteşekkil "Aşiretler Bölgesi" (Federally Administered Tribal Areas / FATA) 2018 yılı Mayıs ayında yapılan anayasa değişikliğiyle Hayber Pahtunhva eyaletine katılmıştır.

Siyasi Görünümü

Pakistan’da Temmuz 2018 genel seçimleriyle kurulan Ulusal Meclis’in görev süresinin dolması nedeniyle Meclis ve Şahbaz Şerif’in Başbakanlığındaki Hükümet, 10 Ağustos 2023 itibariyle feshedilerek erken seçim sürecine girilmiştir. Geçici Hükümet ise bir sonraki seçimlere kadar ülkeyi yönetmek üzere 17 Ağustos 2023’te yemin etmiştir.

Bu çerçevede, Pakistan’da son genel seçimler 8 Şubat 2024 tarihinde gerçekleştirilmiş, 3 Mart 2024’te Meclis’te yapılan oylamada ise Pakistan Müslüman Birliği-Navaz’ın (PML-N) adayı ve eski Başbakan Şahbaz Şerif, Pakistan Halk Partisi’nin (PPP) de desteğiyle Pakistan'ın 24. Başbakanı seçilmiştir. Başbakan Şerif’in liderliğindeki Hükümet, 11 Mart 2024 tarihinde yemin ederek görevine başlamıştır.

Uluslararası Üyelikler

Üyesi Olduğu Önde gelen Uluslararası Kuruluşlar:

Birleşmiş Milletler (BM), İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT), Asya Kalkınma Bankası (ADB), Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT), Gelişen Sekiz Ülke Teşkilatı (D-8), İngiliz Uluslar Topluluğu, Güney Asya Bölgesel İşbirliği Teşkilatı (SAARC), Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (UAEA), Uluslararası Denizcilik Örgütü (IMO), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Şanghay İşbirliği Örgütü / Gözlemci Üye (ŞİÖ), Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği / Diyalog Ortağı (ASEAN), Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü'nün (ICAO) de aralarında bulunduğu birçok uluslararası örgüte üyedir.

Genel Ekonomik Durum

Yıl	GSYİH (Cari Fiyatlar, milyar $)	GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar, %)	Kişi Başına Gelir ($)	Enflasyon (TÜFE, %)	Cari Denge / GSYİH (%)	İşsizlik (%)	Devlet Borcu / GSYİH (%)
2024	371,6	3	1.478	12,6	-2,5	5,4	71
2025	398,2	3,5	1.560	10,8	-2,2	5,2	70,1
2026*	426,7	3,8	1.640				69
2027*	456,9	4	1.730	9,5	-2	5	68,2
2028*	488,7	4,2	1.820	8	-2,1	4,8	67,5
2029*	522,3	4,3	1.910		-2,3	4,6	66,8
2030*	557,8	4,4	2.000	7	-2,5	4,4	66
2031*	595,3	4,5	2.100	6,5	-2,7	4,2	65,5
				6	-2,8	4	
				5,8			

Pakistan'ın Dış Ticaret Verileri (Bin $ 2021-2025)

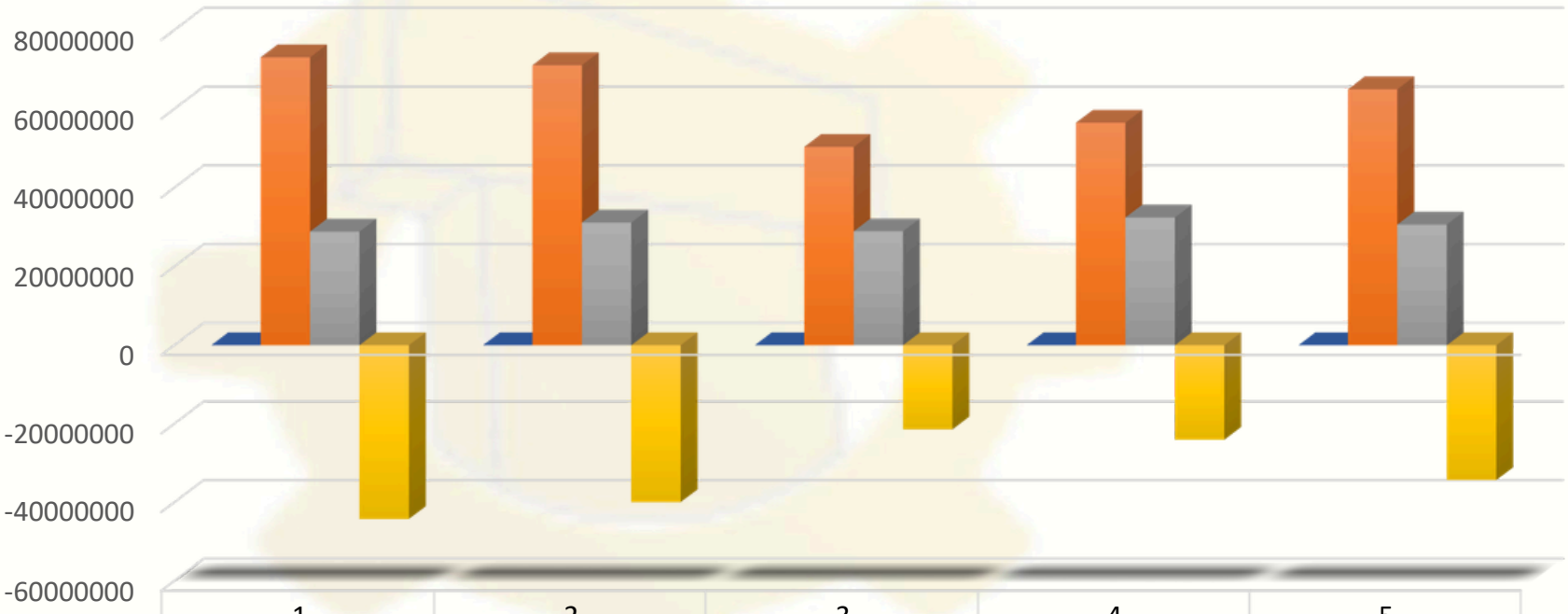

	1	2	3	4	5
Yıllar	2021	2022	2023	2024	2025
İthalat	73.106.624	71.104.684	50.362.541	56.522.668	64.998.739
İhracat	28.880.006	31.175.925	28.950.086	32.460.566	30.674.138
Dış Ticaret Dengesi	-44.226.618	-39.928.759	-21.412.455	-24.062.102	-34.324.601

Pakistan’ın İhracatında İlk 10 Ülke (Bin $ 2025)

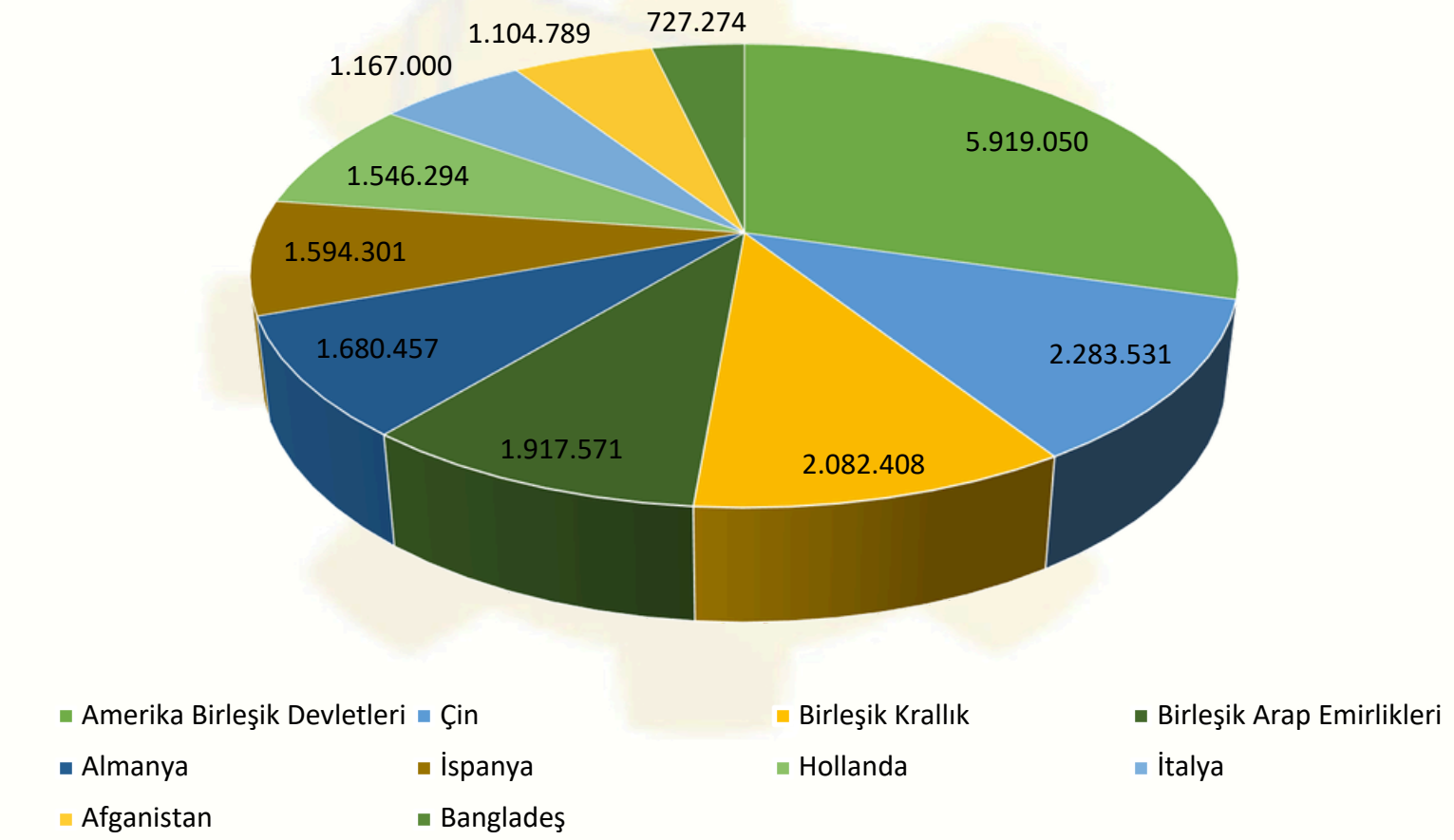

Pakistan’ın İthalatında İlk 10 Ülke (Bin $ 2025)

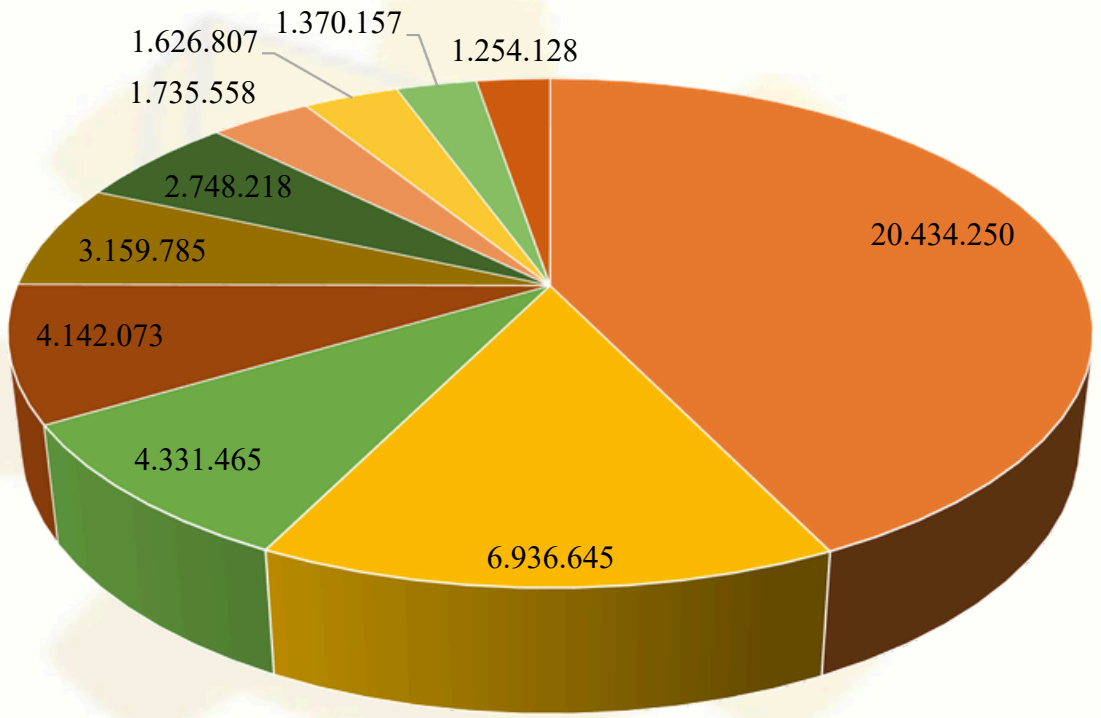

Pakistan'ın İhracatında Başlıca Ürünler (Bin $ 2025)

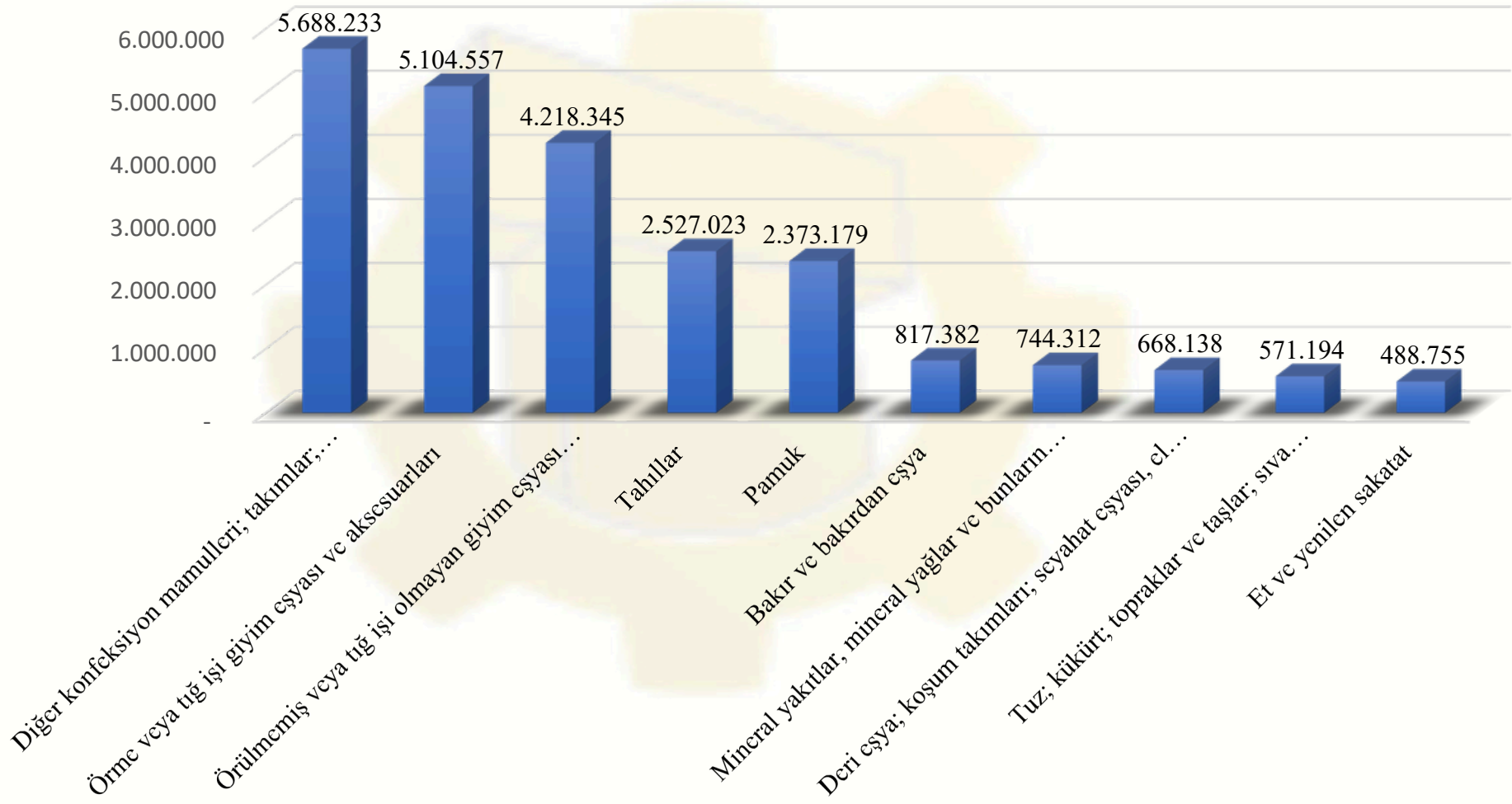

Pakistan'ın İthalatında Başlıca Ürünler (Bin $ 2025)

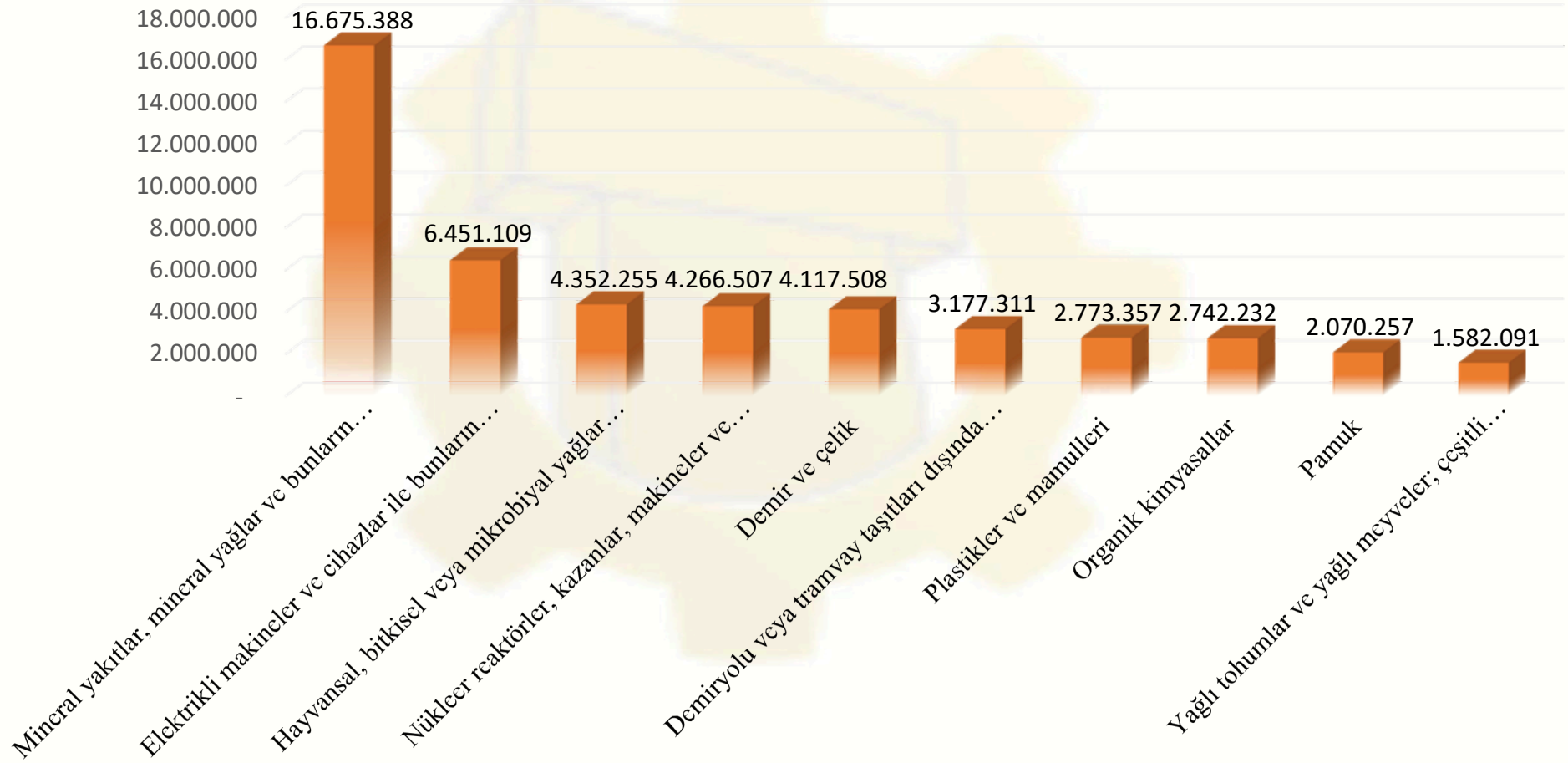

Ülkenin İhracat Yaptığı İlk 10 Ülke ve Bu Ülkenin Sektör Bazında Dağılımı (Bin $ 2024)

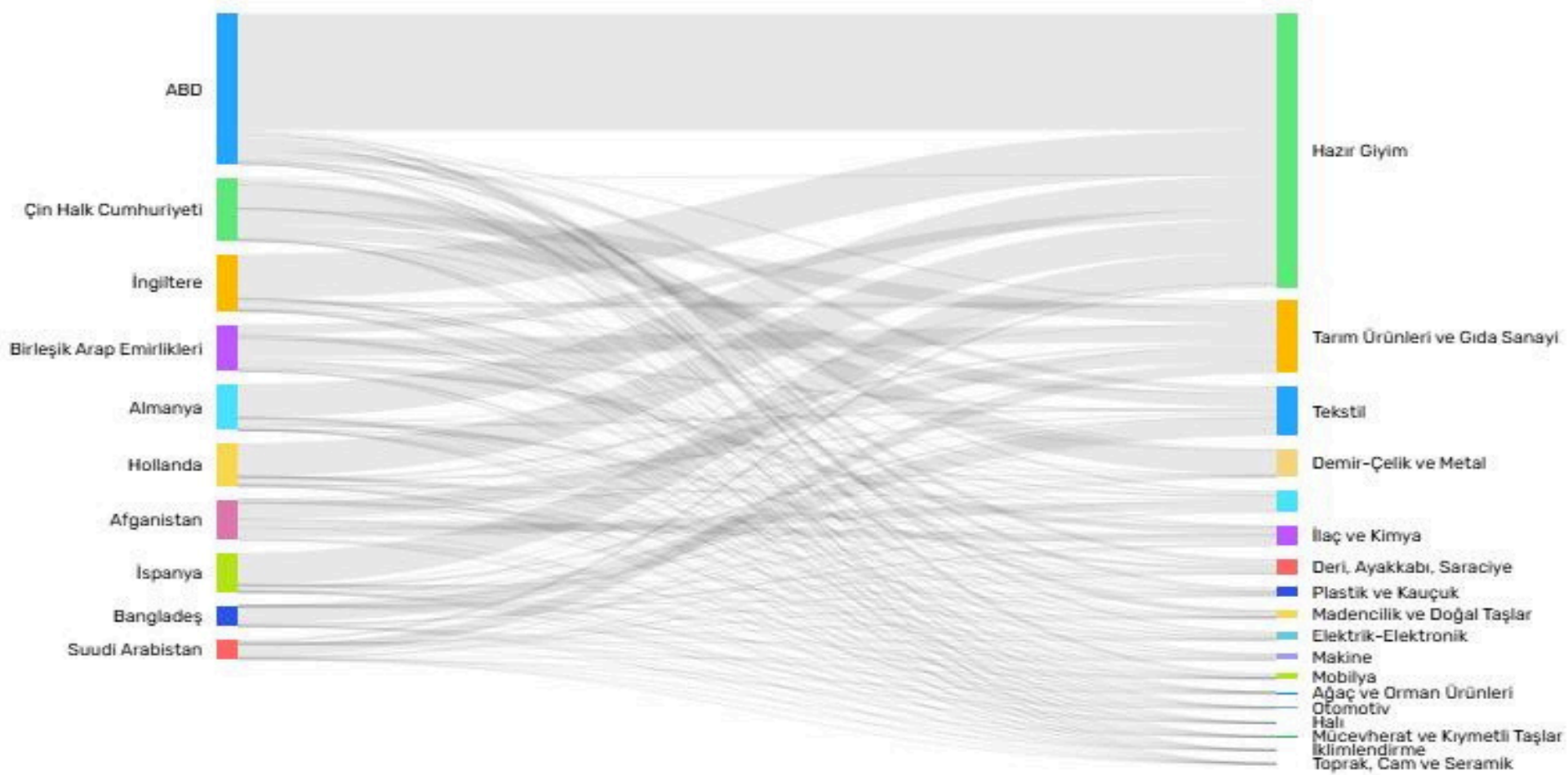

Ülkenin İthalat Yaptığı İlk 10 Ülke ve Bu Ülkenin Sektör Bazında Dağılımı (Bin $ 2024)

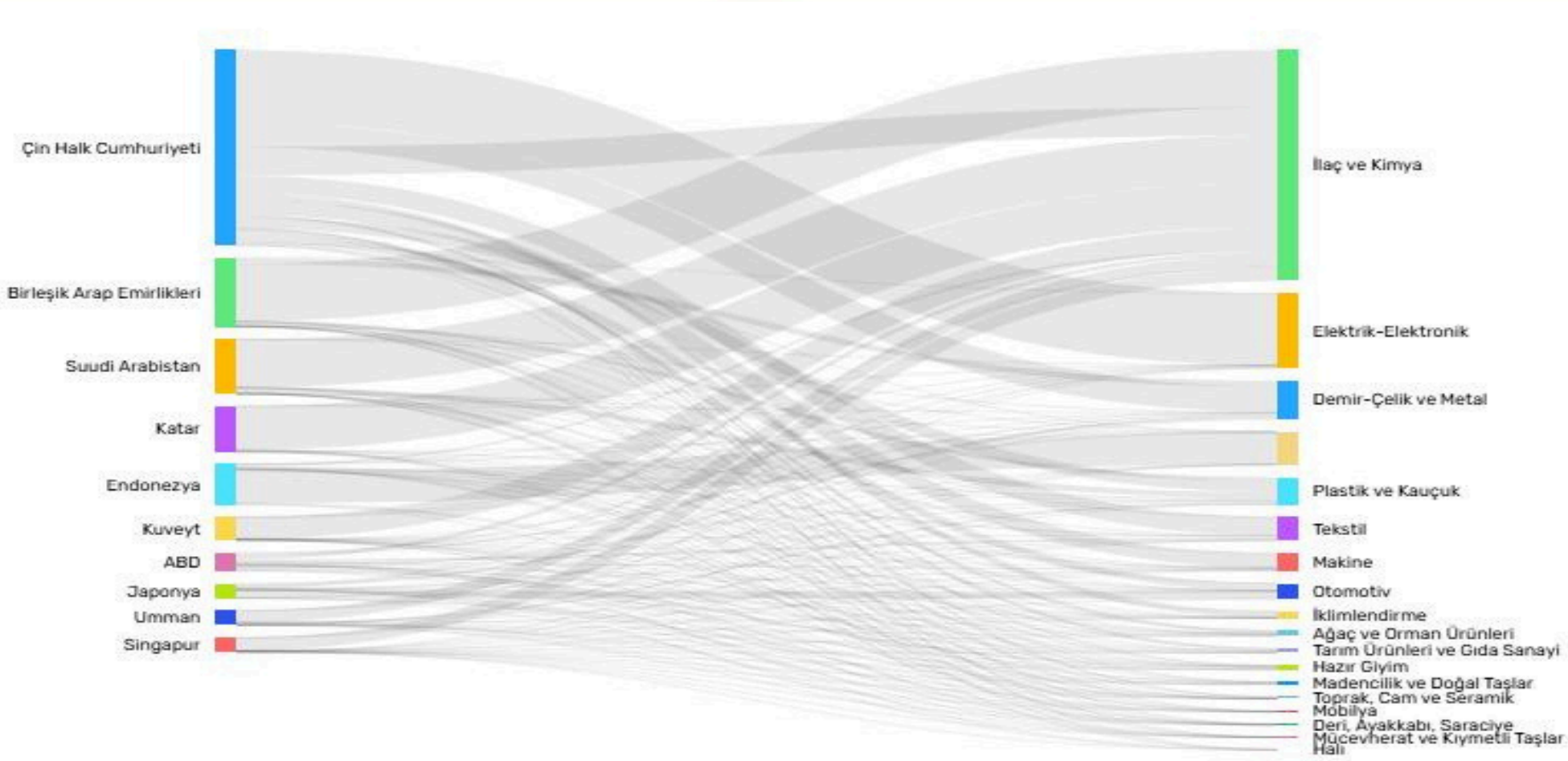

Pakistan – Türkiye Dış Ticaret Verileri (Bin $ 2021 - 2025)

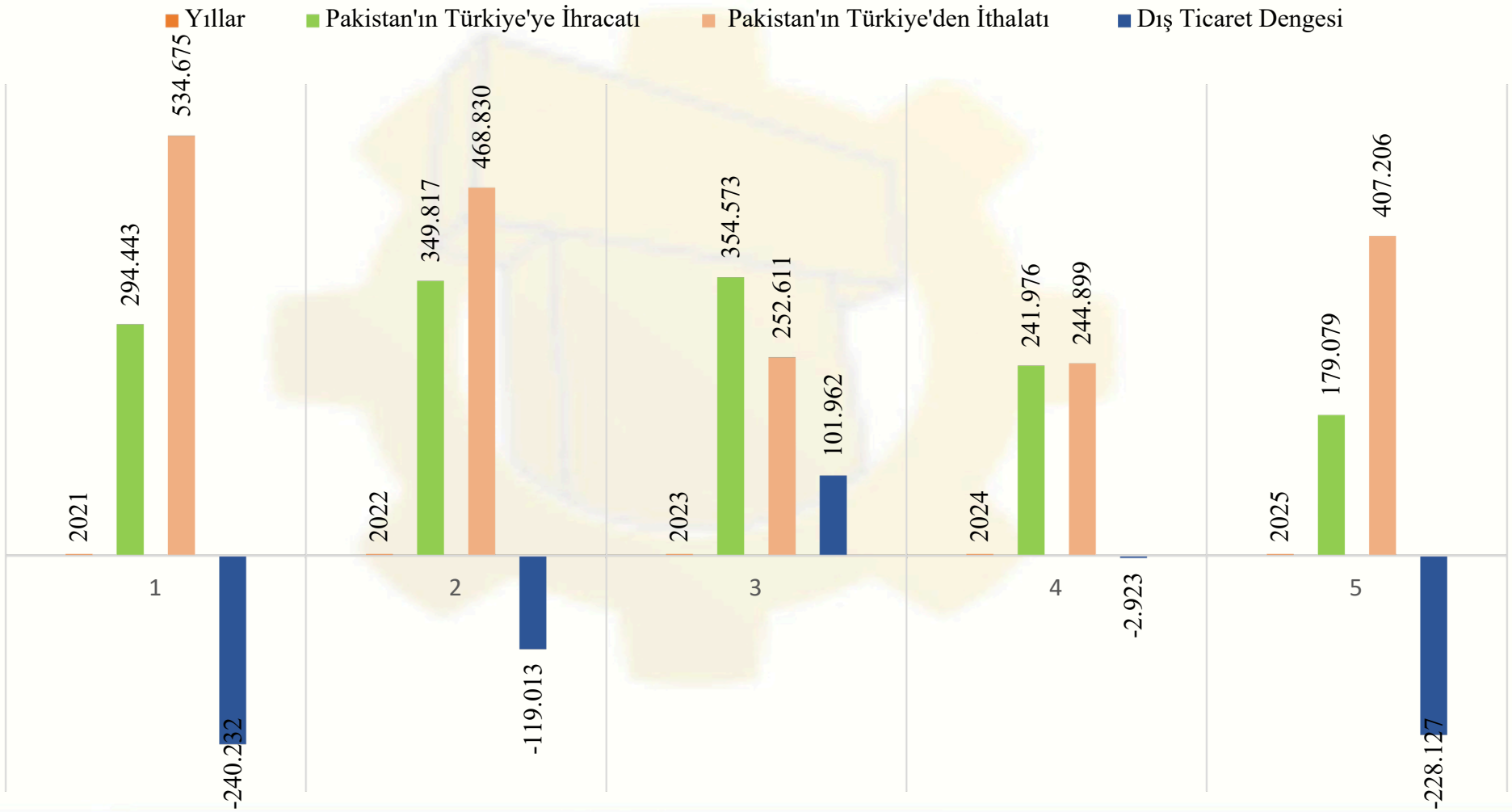

Türkiye'nin Pakistan'a İhracat Yaptığı Ürün Grupları (Bin $ 2025)

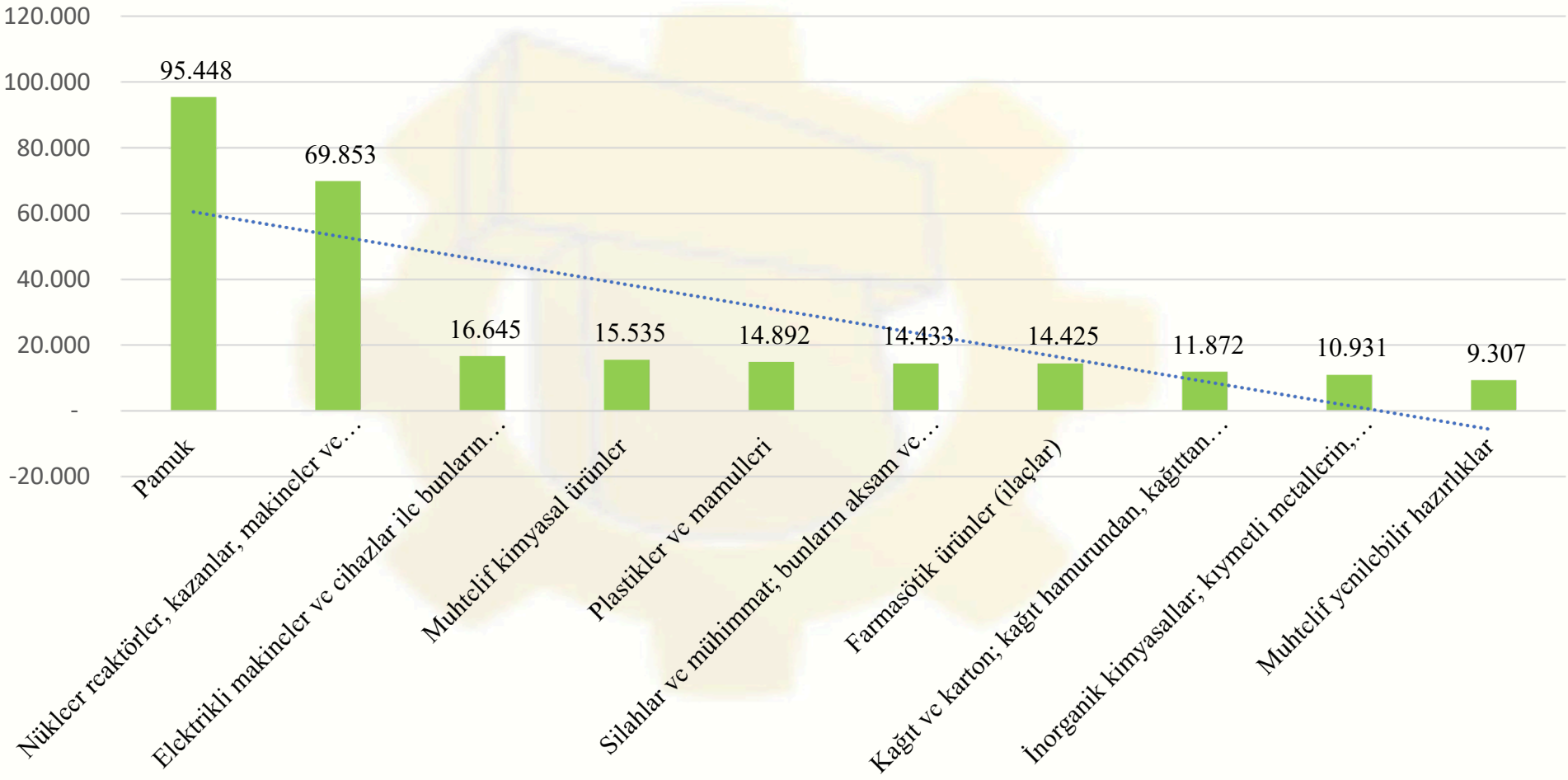

Türkiye’nin Pakistan’dan İthal Ettiği Ürün Grupları (Bin $ 2025)

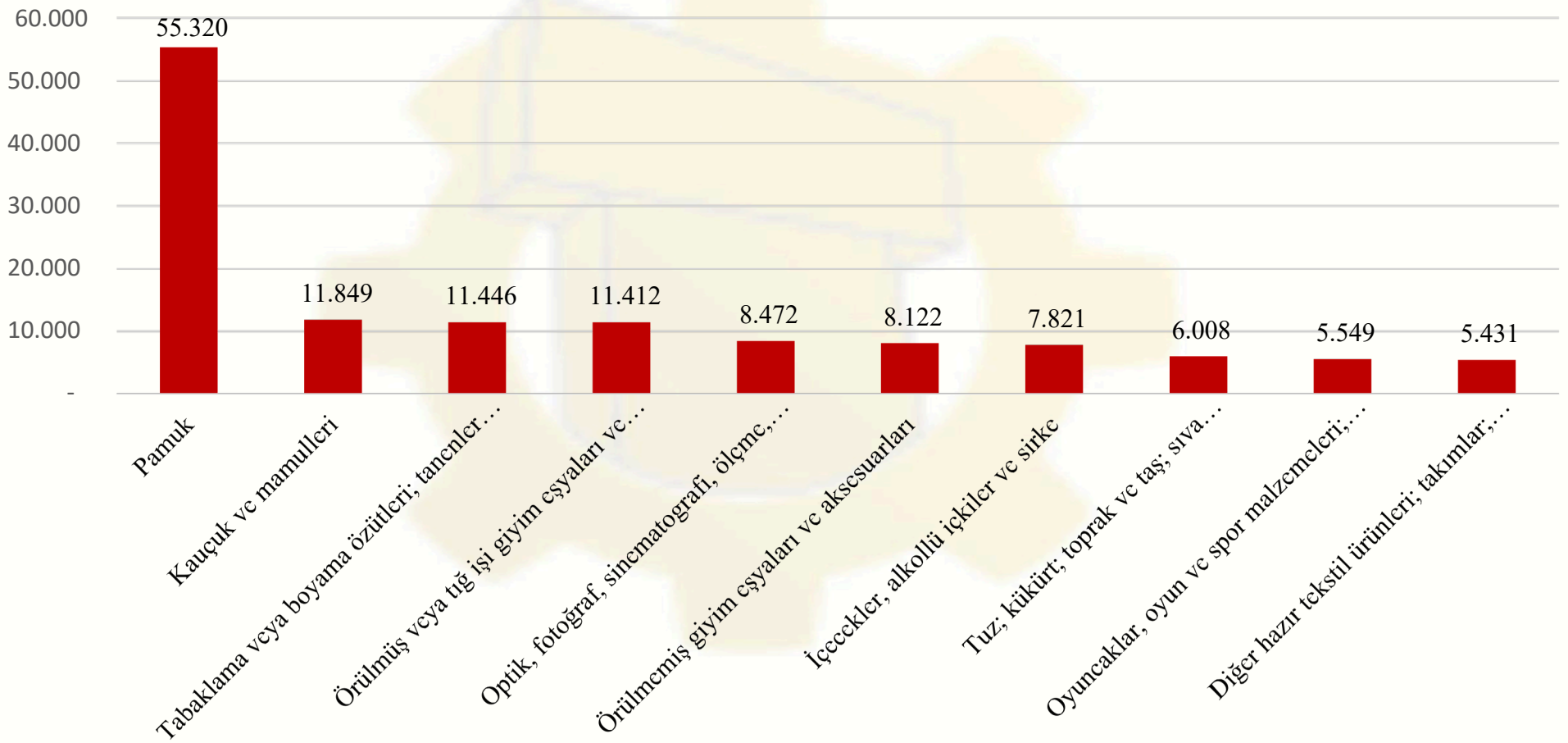

Şanlıurfa – Pakistan İhracat – İthalat Verileri (Bin $ 2021-2025)

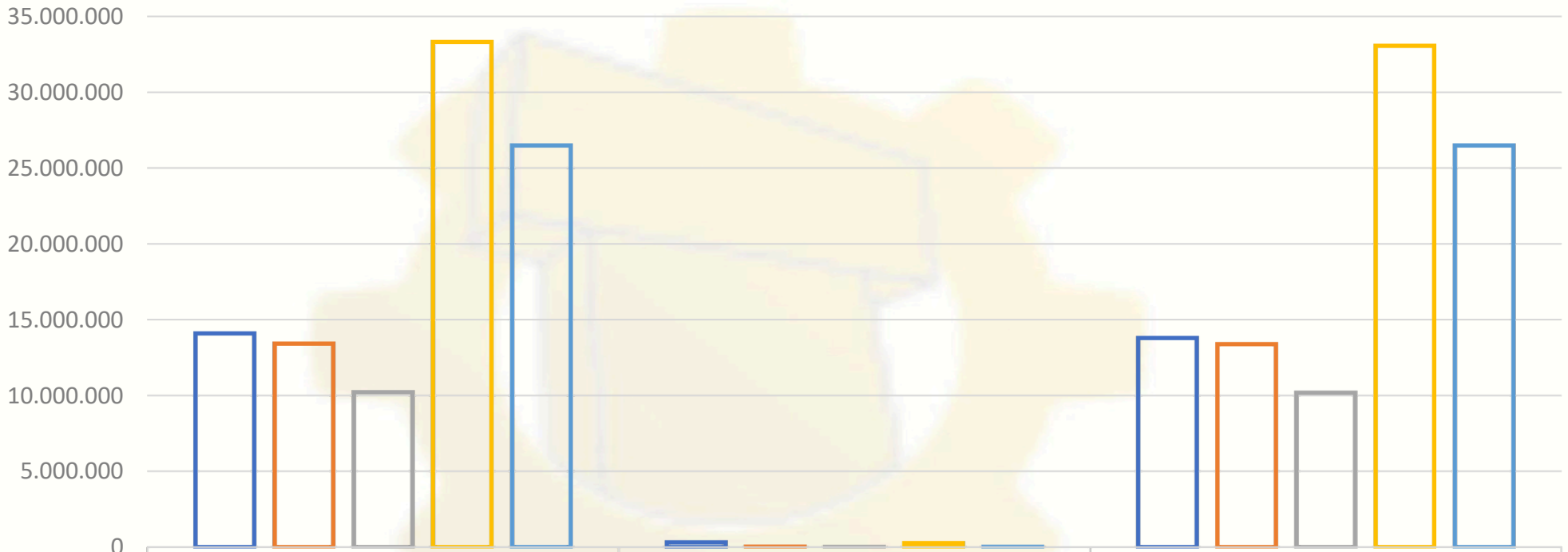

	İhracat	İthalat	Dış Ticaret Dengesi
2025	14.098.328	307.053	13.791.275
2024	13.413.424	34.081	13.379.343
2023	10.206.512	19.451	10.187.061
2022	33.321.889	261.554	33.060.335
2021	26.489.506	130	26.489.376

Türkiye'nin Pakistan'la Yaptığı Resmi Anlaşmalar ve Yatırımlar

Alan	Türk Kurumu / Şirketi	Anlaşma / Faaliyet	Kaynak
Enerji ve Hidrokarbon	Türkiye Petrolleri (TPAO)	Pakistanlı ortaklarla 3 deniz, 2 kara sahasında hidrokarbon arama anlaşması	Enerji Bakanlığı
Finans	Ziraat Bankası	Pakistan'da faaliyet gösteren Türk sermayeli finans kurumu	Ticaret Bakanlığı – Ülke Profili 2025
Altyapı ve İnşaat	Türk müteahhitlik firmaları	Enerji santralleri, yol ve altyapı projeleri	ATO – Pakistan'dan yatırım daveti
Sanayi ve Üretim	Zorlu Holding	Enerji ve sanayi yatırımları	Ticaret Bakanlığı – Ülke Profili 2025
Hizmet Sektörü	Türk sermaye grupları (Coca-Cola ortaklıkları)	Çok uluslu şirketlerde ortaklık ve yönetim faaliyetleri	Ticaret Bakanlığı – Ülke Profili 2025
Ekonomik Ortaklık Zirveleri	Türkiye & Pakistan Hükümetleri	Ticarethacminin5milyar $'a çıkarılması hedefi	Anadolu Ajansı

Pakistan’daki Uluslararası Kamu İhale İlanları

İhale Konusu	Tarih	Alıcı Kurum	İhale Türü	Son Tarih
Su Temini Şeması Zhob	12.08.2025	PHE Bölümü Zhob Başmühendisi	Uluslararası Rekabetçi İhale	12.08.2026
Ev Tipi Güneş Sistemi Lohma Zareen	13.08.2025	Barkhan Kalkınma Görevlisi	Uluslararası Rekabetçi İhale	12.08.2026
Mobilya Alımı DHQ Zhob	13.08.2025	DHQ Hastanesi Zhob	Uluslararası Rekabetçi İhale	12.08.2026
SuŞebekesiRehabilitasyonu Kohlu	13.08.2025	PHEBölümüKohlu Başmühendisi	Uluslararası Rekabetçi İhale	12.08.2026
Tarım Amaçlı Solar Pompa Kharan	14.08.2025	Kharan Tarım ve Su Yönetimi	Uluslararası Rekabetçi İhale	13.08.2026
Solar Sokak Lambaları Gwadar	13.08.2025	Gwadar Belediye Komitesi	Uluslararası Rekabetçi İhale	13.08.2026
Su Depoları İnşaatı Kharan	14.08.2025	Kharan Tarım ve Su Yönetimi	Uluslararası Rekabetçi İhale	13.08.2026

Pakistan’daki Uluslararası Kamu İhale İlanları

İhale Konusu	Tarih	Alıcı Kurum	İhale Türü	Son Tarih
Filtrasyon Tesisi GGEC Sibi	15.08.2025	PHE Bölümü Sibi	Uluslararası Rekabetçi İhale	14.08.2026
Hepatit İlaçları Quetta	14.08.2025	Hepatit Programı Quetta	Uluslararası Rekabetçi İhale	14.08.2026
Okulların Solarizasyonu Lahore	28.08.2023	Enerji Bakanlığı PMU Lahore	Uluslararası Rekabetçi İhale	30.09.2026
Kanalizasyon Sistemi Lahore	09.08.2023	SuveKanalizasyon Ajansı Lahore	Uluslararası Rekabetçi İhale	13.11.2026
Tıbbi Ekipman Alımı Quetta	17.11.2025	Mufti Mehmood Hastanesi Quetta	Uluslararası Rekabetçi İhale	17.11.2026
Trafik Konileri Quetta	17.11.2025	Quetta Büyükşehir Belediyesi	Uluslararası Rekabetçi İhale	17.11.2026

Şanlıurfa – Pakistan Ticareti SWOT Analizi

Güçlü Yönler (Strengths)

•Şanlıurfa'nın güçlü tarım altyapısı sayesinde hububat, bakliyat, yağlı tohumlar, un ve gıda ürünlerinde rekabetçi üretim kapasitesine sahipolması.

•Pakistan'ın büyük nüfusu ve artan gıda talebinin Şanlıurfa'nın tarım ve gıda ürünleri ihracatı için önemli fırsatlar sunması.
•Türkiye ile Pakistan arasındaki güçlü siyasi ve kültürel ilişkilerin ticari iş birliklerini desteklemesi.
•Şanlıurfa'nın tekstil, pamuk ve iplik üretimindeki tecrübesinin Pakistan pazarında değerlendirme potansiyeli taşıması.
•Türk ürünlerinin Pakistan'da kalite ve güvenilirlik açısından olumlu bir imaja sahip olması.

Şanlıurfa – Pakistan Ticareti SWOT Analizi

Zayıf Yönler (Weaknesses)

•İki ülke arasındaki coğrafi mesafenin lojistik maliyetleri artırması.
•Şanlıurfa ilePakistanarasında doğrudan ticaret bağlantılarınınvekurumsal iş birliklerinin sınırlı olması.
•Pakistan pazarına ilişkin bilgi eksikliği ve yerel mevzuat konusunda firmaların yeterli deneyime sahip olmaması.
•Döviz kuru dalgalanmalarının ticaret üzerinde belirsizlik oluşturması.
•Şanlıurfalı KOBİ'lerin uluslararası pazarlama ve marka bilinirliği konusunda yetersizlikler yaşayabilmesi.

Şanlıurfa – Pakistan Ticareti SWOT Analizi

Fırsatlar (Opportunities)

•Pakistan'ın 240 milyonu aşan nüfusuyla geniş ve büyüyen bir tüketici pazarı sunması.

•Gıda güvenliği ve tarımsal ürün talebinin artması nedeniyle Şanlıurfa'nın tarım ve gıda ürünlerine yönelik ihracat potansiyelinin yükselmesi.

•Türkiye ile Pakistan arasında geliştirilen ekonomik ve ticari iş birliği mekanizmalarının yeni ticaret fırsatları oluşturması.

•Tarım makineleri, sulama sistemleri, gıda işleme teknolojileri ve inşaat malzemeleri alanlarında iş birliği imkanlarının bulunması.

•

HelalgıdasektöründekibüyümeninTürküreticileriiçinönemlifırsatlaryaratması.

Şanlıurfa – Pakistan Ticareti SWOT Analizi

Tehditler (Threats)

•Pakistan'daki ekonomik dalgalanmalar, enflasyon ve döviz sıkıntılarının ithalat talebini olumsuz etkileyebilmesi.
•Çin, Hindistan ve Körfez ülkeleri gibi güçlü rakip tedarikçilerin pazardaki yoğun rekabeti.
•Gümrük prosedürleri ve bürokratik süreçlerin ticareti yavaşlatabilmesi.
•Bölgesel siyasi ve güvenlik risklerinin ticaret akışında aksamalara neden olabilmesi.
•Küresel lojistik maliyetlerindeki artışların Şanlıurfalı ihracatçıların rekabet gücünü azaltabilmesi.

Genel Değerlendirme

Şanlıurfa ile Pakistan arasındaki ticaret ilişkileri, özellikle tarım, gıda sanayi, tekstil ve tarım teknolojileri alanlarında önemli gelişme potansiyeli taşımaktadır. Pakistan'ın büyük nüfusu ve artan tüketim talebi Şanlıurfalı firmalar için önemli fırsatlar sunarken, lojistik maliyetler, rekabet koşulları ve ekonomik dalgalanmalar dikkatle yönetilmesi gereken unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Uygun pazar araştırmaları, yerel ortaklıklar ve ticaret heyeti faaliyetleri ile Şanlıurfa'nın Pakistan pazarındaki varlığının güçlendirilmesi mümkündür.

Pakistan’da İş Kültürü

Pakistan ile Türkiye arasındaki tarihi dostluk, kültürel yakınlık ve güçlü halklar arası bağlar, iki ülke iş insanları için önemli bir avantaj sağlamaktadır. Türk dizilerinin Pakistan’da geniş kitlelere ulaşması ve Türk ürünlerine yönelik yüksek kalite algısı, ticari ilişkileri destekleyen unsurlar arasında yer almaktadır. Pakistan’da resmi dil İngilizce, milli dil ise Urduca olup, iş dünyasında yaygın olarak İngilizce kullanılmaktadır. Urduca ile Türkçe arasında çok sayıda ortak kelime bulunması da kültürel yakınlığı güçlendirmektedir.

Pakistan iş kültüründe kişisel ilişkiler ve güven büyük önem taşımaktadır. İş insanları genellikle referans yoluyla tanıştıkları kişilerle çalışmayı tercih etmekte, resmi unvanlara ve saygı kurallarına önem vermektedir. Toplantılar esnek zaman anlayışıyla gerçekleşebilmekte, yemekli görüşmeler iş ilişkilerinin geliştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Kamu kurumlarında bürokratik süreçler zaman alabilse de özel sektör fırsatlar karşısında daha hızlı ve esnek hareket edebilmektedir.

Pakistan’da İş Yaparken Dikkat Edilmesi Gerekenler

Pakistan’da iş yaparken güvenilir kurmak ve uzun vadeli iş bilgisine dayanmaktadır. İş dünyasında kişiseltemaslar,yüzyüze görüşmelerve karşılıklı güven ticari kararları önemli ölçüde etkilerken, karar alma süreçleri hiyerarşik yapılar nedeniyle zaman alabilmektedir. Bu nedenle sabırlı bir yaklaşım benimsenmeli ve düzenli iletişim sürdürülmelidir. Ayrıca, ithalat, ihracat ve yatırım süreçlerinde karşılaşılabilecek bürokratik işlemler ile gümrük ve mevzuat uygulamalarının dikkatle takip edilmesi, güvenilir yerel ortaklar ve danışmanlarla çalışılması fayda sağlamaktadır. Pakistan’da İslami değerler ve yerel gelenekler iş hayatında önemli bir yere sahip olduğundan, kültürel ve dini hassasiyetlere saygı gösterilmesi, resmi tatillerin ve çalışma saatlerinin dikkate alınması iş ilişkilerinin güçlenmesine ve ticari faaliyetlerin daha sağlıklı yürütülmesine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, pazarın bölgesel farklılıklar gösterebildiği göz önünde bulundurularak hedef müşteri kitlesinin ve dağıtım kanallarının iyi analiz edilmesi başarı şansını artırmaktadır.

Pakistan’a İhracatta Zorunlu Belgeler

Belge Türü	Düzenleyen Kurum	Açıklama
Konşimento	Taşıyıcı firma	Yükleme ve taşıma detaylarını gösteren resmi belge
Ürün Beyannamesi	İhracatçı firma	İhraç edilen ürünlerin resmi beyanı
Paketleme Listesi	İhracatçı firma	Ürünlerin ambalaj ve içerik listesi
Fatura	İhracatçı firma	Ticari bedel ve ürün bilgilerini içerir
İhracat Belgeleri	Pakistan Büyükelçiliği	Belirtilenürünlerde ihracat için gerekli resmi belgeler

Pakistan’a İhracatta Zorunlu Belgeler

Belge Türü	Düzenleyen Kurum	Açıklama
Ulusal Vergi Numarası	İthalatçı firma	İthalatçının vergi kimlik numarası
İhracat Sertifikası	İthalatçı firma	Ürünlerin ihracat uygunluğunu gösterir
Satış Vergisi Sertifikası	İthalatçı firma	İthalatçının satış vergisi yükümlülüğünü belgeleyen sertifika
WEBOC Numarası	Yatırım Kurulu	İthalatçı kayıt numarası
Akreditif Mektubu	Banka	Ödeme güvencesi sağlayan finansal belge

Pakistan’da Resmi Tatiller

Tarih	Tatiller	Tür
1 Ocak	New Year’s Day / Bank Holiday	Bank / Opsiyonel
5 Şubat	Kashmir Solidarity Day	Ulusal Resmi Tatil
21–23 Mart	Eid-ul-Fitr	Dini Resmi Tatil
23 Mart	Pakistan Day	Ulusal Resmi Tatil
1 Mayıs	Labour Day	Ulusal Resmi Tatil
27–28 Mayıs	Eid-ul-Adha	Dini Resmi Tatil
28 Mayıs	Youm-i-Takbeer	Ulusal Tatil
25 Haziran	Ashura	Dini Resmi Tatil
14 Ağustos	Independence Day	Ulusal Resmi Tatil
25 Ağustos (tahmini)	Eid Milad un-Nabi	Dini Resmi Tatil
9 Kasım	Iqbal Day	Ulusal Resmi Tatil
25 Aralık	Quaid-e-Azam Day / Christmas	Ulusal Resmi Tatil

Pakistan’da İş Hukuku ve Çalışma saatleri

Pakistan’da iş hukuku, çalışanların haklarını korumaya yönelik çeşitli federal ve eyalet düzeyindeki düzenlemelerden oluşmaktadır. İşverenlerin çalışanlarla yazılı iş sözleşmesi yapmaları, ücret, çalışma koşulları, izinler ve sosyal güvenlik yükümlülüklerine ilişkin mevzuata uymaları gerekmektedir. Asgari ücretler ve bazı çalışma koşulları eyaletlere göre farklılık gösterebilmektedir. Yabancı yatırımcıların ve şirketlerin faaliyetlerinde yerel iş hukuku düzenlemelerini dikkatle takip etmeleri ve gerekli durumlarda hukuki danışmanlık almaları önerilmektedir.

Çalışma saatleri genel olarak haftada **48 saat** olup, birçok sektörde günlük çalışma süresi **8 saat** olarak uygulanmaktadır. Haftalık tatil günü genellikle **Pazar** olmakla birlikte bazı işletmelerde **Cuma** veya farklı günler de tatil olarak uygulanabilmektedir. Fazla mesai çalışmaları mevzuata tabi olup ek ücret ödenmesi gerekmektedir. Ramazan ayında ise kamu kurumları ve birçok özel sektör işletmesinde çalışma saatleri kısaltılabilmektedir. İş görüşmeleri ve ticari faaliyetlerin planlanmasında dini bayramlar, Ramazan dönemi ve yerel çalışma alışkanlıklarının dikkate alınması önem taşımaktadır.

Pasaport ve Vize İşlemleri

1. Vize Türleri

•**Turistik Vize:** Turizm,gezi ve kısa süreli ziyaretler için verilir.

•**Ticari Vize:** İşgörüşmeleri, fuar katılımı, ticari bağlantılar ve yatırım amaçlı seyahatler için düzenlenir.

•**Çalışma Vizesi:** Pakistan'da çalışacak kişiler için verilir.

•**Öğrenci Vizesi:** Pakistan'daki eğitim kurumlarında öğrenim görecek kişiler içindir.

•**Aile Ziyareti Vizesi:** Pakistan'da yaşayan aile bireylerini ziyaret etmek amacıyla alınır.

•**Gazeteci ve Resmi Vize:** Basın mensupları ile resmi görevli kişiler için düzenlenir.

2. Gerekli Belgeler

Turistik Vize İçin

•Enaz 6 ay geçerlipasaport

•Online vize başvuru formu

•Biyometrik fotoğraf

•Otelrezervasyonuveyadavetmektubu

•Uçak bileti rezervasyonu

•Seyahat planı ve iletişim bilgileri

Pasaport ve Vize İşlemleri

Ticari Vize İçin

•Enaz 6 aygeçerli pasaport
•Online başvuru formu
•Biyometrik fotoğraf
•Türkiye'deki firmadan görev yazısı
•Pakistan'daki firmadan davet mektubu
•Şirket faaliyet veya kayıt belgeleri
•Ticari faaliyetleri gösteren destekleyici evraklar

3. Başvuru Süresi

•BaşvurularPakistan'ınresmie-vizesistemiüzerindençevrimiçi olarak yapılmaktadır.
•**Turistik vize başvuruları** genellikle **7–10 iş günü** içerisinde sonuçlanmaktadır.
•**Ticari vize başvuruları** bazıdurumlarda **1 iş günü içinde**, normal şartlarda ise birkaç iş günü içerisinde sonuçlanabilmektedir.
•**Çalışma ve öğrenci vizeleri** içindeğerlendirmesüresidaha uzun olup **4–6 hafta** sürebilmektedir.
•Seyahat tarihinden en az **2–4 hafta önce** başvuruyapılması tavsiye edilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Pakistan'daki Ticaret Müşavirliği

İslamabad Ticaret Müşavirliği
•**Yetkili**: Enes Malik ÇETİN – Ticaret Müşaviri
•**Adres**: Diplomatic Enclave Street No:1, G-5 ISLAMABAD / PAKISTAN
•**Telefon**: +92 51 282 9123, +92 51 831 9828
•**IP Tel** +90 312 204 83 10
•**E-posta**: islamabad@ticaret.gov.tr

Karaçi Ticaret Ataşeliği
•**Yetkili**:MuratÖZMEN – Ticaret Ataşesi
•**Adres**:HouseNo:29-A, Khayaban-e Hafiz, PhaseV,D.H.A.KARACHI / PAKISTAN
•**Telefon**:+92213587 8999,+92 340 2228802
•**IP Tel**+9031220480 96
•**Faks**:+922135810357, +92 21 5874 691
•**E-posta**: karaci@ticaret.gov.tr

Lahor Ticaret Ataşeliği
•**Yetkili**:NurettinDEMİR – Ticaret Ataşesi
•**Adres**:No:98,BlockC-2,GulbergIII,Lahore Punjab 54660 LAHORE / PAKISTAN
•**Telefon**:+92423577 1482
•**E-posta**: lahor@ticaret.gov.tr

Kaynakça

-Trademap,

-TÜİK,

-TİM,

-IMF World Economic Outlook (WEO)

-https://data.worldbank.org/country/pakistan

-CIA World Factbook 2024 ve Dünya Bankası

-CIA World Factbook ve United Nations Geospatial Data

-T.C. Dışişleri Bakanlığı

- https://www.kolayihracat.gov.tr/ulkeler/Pakistan,